

Introducció a la Cartografia

Codi: 100738

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500241 Arqueologia	FB	1	2

Professor/a de contacte

Nom: Joan Nunes Alonso

Correu electrònic: Joan.Nunes@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Francesc Coll Pujol

Prerequisits

L'assignatura no té cap prerequisit específic, a part d'un mínim coneixement d'eines informàtiques bàsiques (Windows, Excel, Word) a nivell d'usuari.

Objectius

L'arqueologia té per objecte el registre i l'estudi de les societats a través dels seus vestigis material. Per tant, la cartografia, i en general en el tractament d'informació espacial georeferenciada, és un dels instruments bàsics de treball de l'arqueologia, tant per a les tasques inicials de registre i inventari, com per a les posteriors d'interpretació, anàlisi i presentació de resultats.

En aquest context els objectius específics de l'assignatura són tres:

1. Proporcionar els coneixements bàsics per a la comprensió i ús de la representació carto-gràfica, en els seus aspectes fonamentals: mesurament; posicionament; representació a escala; objecte de la representació cartogràfica (variable segons propòsit); concepció i ús de la informació objecte de representació; suport material de la informació (les dades cartogràfiques) i productes o documents (mapes) derivats de presentació de la informació. En particular en el context de l'arqueologia, a través dels diferents tipus (propòsits) de mapes i escales que sol emprar.
2. Proporcionar els coneixements tècnics i habilitats pràctiques específiques per a la producció de dades cartogràfiques, per mitjans digitals, per als usos més habituals de la cartografia en el camp de l'arqueologia (prospecció, situació, inventari, interpretació, visió territorial o de paisatge). Inclou l'obtenció de les dades (al camp, per mitjà de GPS o estació total, o al gabinet, per mitjà de digitalització, a partir d'imatges, d'altres fonts de dades cartogràfiques digitals o analògiques o de documentació diversa amb referències geogràfiques), la seva manipulació i estructuració; i l'emmagatzematge en formats digitals.
3. Proporcionar els coneixements tècnics i habilitats pràctiques específiques per a l'elaboració de mapes (documents) de presentació per a alguns dels usos més habituals de la cartografia en el camp de l'arqueologia (prospecció, situació, inventari, interpretació, visió territorial o de paisatge). Comprèn la concepció del mapa (selecció, compilació, simplificació, adaptació de la informació que en constitueix el

contingut), la simbolització de la informació per a la seva presentació en forma de mapa seguint principis generals i específics de comunicació visual; i el disseny del document.

Competències

- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar les relacions espacials a diferents escales territorials a través de les relacions entre naturalesa i societat i a través de la dimensió temporal.
2. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
3. Concebre i utilitzar representacions cartogràfiques dels fenòmens reals.
4. Elaborar documents gràfics convencionals: planimetria, topografia, cartografia, dibuix il·lustratiu.
5. Elaborar mapes a partir de dades cartogràfiques digitals mitjançant els coneixements tècnics de compilació, simbolització i disseny cartogràfic.
6. Exercitar les diferents maneres d'adquirir i gestionar la informació espacial georeferenciada com a instrument per fer l'inventari, l'anàlisi i la interpretació del territori i per comunicar les observacions i el coneixement espacial mitjançant mapes i imatges d'observació de la Terra.
7. Identificar els conceptes teòrics que fonamenten les operacions tècniques.
8. Identificar les solucions tècniques apropiades per a les necessitats pràctiques que calgui resoldre.
9. Interpretar mapes i extreure coneixement sobre relacions espacials i la seva incidència en els processos materials i culturals de les societats.
10. Obtenir i organitzar les dades adequades per a cada necessitat pràctica que calgui resoldre.
11. Prendre dades al camp amb alguns dels instruments de mesura bàsics (GPS, estació total).
12. Produir i organitzar dades cartogràfiques per resoldre necessitats de cartografia en arqueologia.
13. Utilitzar els principals instruments informàtics i de gestió de dades, així com les tecnologies de la informació i la comunicació en general, en el camp específic de les ciències historicoarqueològiques.
14. Utilitzar programes de sistemes d'informació geogràfica per elaborar i transformar dades cartogràfiques digitals i per elaborar mapes.

Continguts

*Bloc de coneixements bàsics: **Comprensió i ús de la representació cartogràfica** (30%)*

1. Objecte de la cartografia
2. Geodèsia i sistemes de referència geogràfica
3. Projeccions cartogràfiques i sistemes de coordenades

*Bloc de coneixements operatius I: **Producció de dades cartogràfiques digitals** (40 %)*

4. Representació digital de la informació cartogràfica
5. Mètodes de producció, fonts d'informació cartogràfica
6. Processament digital d'imatges
7. Digitalització, estructuració i transformació de dades cartogràfiques digitals

8. Compilació cartogràfica
9. Simbolització cartogràfica
10. Disseny cartogràfic

Metodologia

Els coneixements teòrics (conceptes fonamentals i conceptes instrumentals de suport als coneixements operatius) s'introdueixen i es reforcen a través de l'exposició sintètica dels continguts a classe per part del professor i es desenvolupen per mitjà del treball autònom de l'alumne/a consistent en l'estudi dels materials específics de l'assignatura (fitxes d'apunts), disponibles en el Campus Virtual de la UAB, i de materials generals (bibliografia i referències a documents digitals web).

Els coneixements operatius (tècnics) i instrumentals (maneig dels programes informàtics o instruments de mesurament de camp) es desenvolupen a través d'un conjunt de pràctiques guiades en temps de classe o realitzades de forma autònoma.

Per a cada tema es realitzarà en temps de classe **1-2 pràctiques** d'assimilació dels coneixements teòrics o d'aprenentatge dels coneixements operatius, a raó d'una pràctica setmanal (aproximadament). A més, al llarg del curs l'alumne/a realitzarà de forma autònoma, amb el suport del professor, 3-4 pràctiques d'aplicació de coneixements i tècniques. Les pràctiques realitzades a classe s'hauran de lliurar, però no seran avaluable. Les pràctiques realitzades de forma autònoma seran avaluable.

El desenvolupament de les pràctiques d'obtenció de dades al camp comporta la realització de **dues sortides de camp obligatòries**, destinades respectivament a l'ús de receptors de GPS i d'estacions totals, a efectuar en divendres al matí al mes d'abril.

Tots els materials de l'assignatura (apunts, pràctiques, qüestionaris, documents o dades per a la realització de les pràctiques) estan disponibles en el Campus Virtual de la UAB. Les dades per a la realització de les pràctiques estan també disponibles en el servidor de la Facultat de Lletres (P:\Arqueologia\Introduccio_cartografia).

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposició de conceptes bàsics	15	0,6	1, 3, 6, 7, 9, 13
Realització de pràctiques guiades en aula d'informàtica	25	1	1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12
Tipus: Supervisades			
Resolució de pràctiques en el camp	10	0,4	10, 11, 12
Resolució supervisada de pràctiques en aula d'informàtica	10	0,4	3, 4, 5, 12, 13, 14
Tipus: Autònomes			
Estudi d'apunts i resolució de qüestionaris teòrics	28	1,12	3, 7, 9

Avaluació

AVALUACIÓ CONTINUADA

L'avaluació de l'aprenentatge es basa en els resultats de les pràctiques (mapes, dades, resultats de càlcul, etc.) realitzades de forma autònoma (3-4 pràctiques al llarg del curs). Les pràctiques s'hauran de lliurar en acabar el termini fixat per a cada pràctica. Les pràctiques no lliurades dins del seu termini es podran lliurar al final del quadrimestre quinze dies abans de l'examen ordinari.

Les pràctiques són individuals i obligatòries. La nota mitjana de les pràctiques avaluables dóna lloc a la nota de curs. Les pràctiques de classe s'han de lliurar també però no són avaluables.

Les parts teòriques de l'assignatura s'avaluaran durant el curs per mitjà de qüestionaris al final de cada tema o grup de temes. En cas que la nota mitjana de qüestionaris sigui superior a 5, no caldrà fer la part teòrica de l'examen.

La nota de curs s'haurà de validar per mitjà d'un examen obligatori al final de l'assignatura, el darrer dia de classe (primera setmana de juny), que constarà d'una part teòrica (20% de la nota d'examen) i d'una part pràctica (80% de la nota d'examen).

Per superar l'assignatura caldrà complir els següents requisits:

- per poder assistir a l'examen obligatori **caldrà haver lliurat un mínim del 80% de les pràctiques realitzades a classe.**
- per poder tenir nota de curs **caldrà haver lliurat totes les pràctiques avaluables.**
- **per aprovar l'assignatura caldrà aprovar l'examen.**

Un cop aprovat l'examen, **la nota de l'assignatura serà la més alta de les dues notes obtingudes: nota de curs o nota d'examen**, sempre que la diferència entre les dues notes sigui inferior a 2 punts. En cas que la diferència superi els dos punts, la nota final serà la nota d'examen.

REVALUACIÓ

Un cop acabada l'avaluació ordinària, l'alumne/a tindrà la possibilitat de realitzar un examen de reavaluació dins de les dues setmanes següents, en la data que programi la Facultat, amb les mateixes condicions que per a realitzar l'examen ordinari:

- per poder assistir a l'examen de reavaluació **caldrà haver lliurat un mínim del 80% de les pràctiques de classe.**
- per aprovar l'assignatura **caldrà aprovar l'examen de reavaluació si no s'ha aprovat l'examen ordinari.**

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen final ordinari	50	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Realització autònoma de pràctiques i qüestionaris	50	60	2,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14

Bibliografia

Manuale generals de cartografia

Barber, P. (2006) *El gran libro de los mapas*, trad. en castellà. Barcelona: Paidós.

Dent, B.; Torguson, J. and Hodler, T. (2008) *Cartography: Thematic Map Design*. 6th edition. Boston: WCB / McGraw-Hill.

Joly, F. (1988) *La cartografía*, trad. en castellà. Vilassar de Mar (Barcelona): Oikos-Tau.

Nunes, J. (2012). *Diccionari terminològic de sistemes d'informació geogràfica*. Enciclopèdia Catalana i Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona. 551 p. Consultable a http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/197

Rabella, J.M., Panareda, J.M., Ramazzini, G. (2011). *Diccionari terminològic de cartografia*. Enciclopèdia Catalana i Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona. 417 p. Consultable a http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/197

Robinson, A.H.; Morrison, J.L.; Muehrcke, P.C.; Kimerling, A.J. and Guptill, S.C. (1995) *Elements of Cartography*. 6th edition. New York: John Wiley and Sons.

Robinson, A.H.; Morrison, J.L.; Muehrcke, P.C. and Kimerling, A.J. (1987) *Elementos de cartografía* Barcelona: Ediciones Omega. (trad. en castellà de la 5ª edició)

Manuels de cartografia per a arqueologia

Chevallier, R. (2000) *Lecture du temps dans l'espace: topographie archéologique et historique*. Paris: Picard.

Howard, P. (2006) *Archaeological surveying and mapping: recording and depicting the land-scape* New York: Routledge.

Manuels de sistemes d'informació geogràfica per a arqueologia

Conolly, J. and Lake, M. (2006). *Geographical Information Systems in Archaeology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Conolly, J. and Lake, M. (2010) *Sistemas de información geográfica aplicados a la arqueología*. trad. en castellà. Barcelona: Edicions Bellaterra.

Wheatley, D. and Gillings, M. (2002). *Spatial technology and archaeology*. London: Taylor&Francis.